

Skupine NEET – Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo: značilnosti, stroški in odzivi politike v Evropi

Povzetek

Uvod

Neposredna prihodnost Evrope je odvisna od 94 milijonov Evropejcev, starih od 15 do 29 let. Ta generacija bo poleg izzivov, s katerimi se mladi na pragu odraslosti spopadajo že vrsto generacij, živel v dobi razmahnjene globalizacije in bo morala nositi odgovornost za starajoče se prebivalstvo. Zato je zelo skrb zbujajoče, da je gospodarska kriza tako močno prizadela te mlade ljudi. Leta 2011 jih je bilo zaposlenih le 34 %, kar je najnižji delež, ki ga je urad Eurostat kadar koli zabeležil. Številke o brezposelnosti poleg tega kažejo na precej bolj otežen trg dela za mlade, saj se je od začetka recesije brezposelnost mladih povečala za 1,5 milijona in je leta 2011 dosegla 5,5 milijona (ali 21 %).

Ti statistični podatki pa ne glede na to, kako skrb zbujajoči so, ne ponazarjajo ustreznega položaja mladih, zlasti zato, ker so številni med njimi študenti in se zato ne uvrščajo med delovno silo. Oblikovalci politike EU zato vse bolj uporabljajo pojem NEET – mladi, ki „niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo“. Ta opredelitev je načeloma preprosta, saj se nanaša na tiste, ki trenutno niso zaposleni, se ne usposablajo ali niso razvrščeni kot študenti. Do neke mere gre za umik s trga dela in morda iz družbe na splošno.

V tem poročilu je analiziran položaj mladih na trgu dela v Evropi, pri čemer se posebna pozornost namenja skupini, ki je opredeljena kot skupina NEET. V njem so preučeni dejavniki pripadnosti skupini NEET ter izmerjeni ekonomski in socialni stroški teh skupin. Poleg tega se v njem ocenjuje, kako poskuša politika v državah članicah podpirati mlade, da si zagotovijo odskočno desko na trgu dela.

Ozadje politike

Na ravni EU se šteje, da so skupine NEET ena od najbolj težavnih skupin v okviru brezposelnosti mladih. Evropska komisija se je odzvala z vodilno pobudo strategije Evropa 2020 *Mladi in mobilnost* in pobudo *Priložnosti za mlade* za obdobje 2012–2013. Cilj teh pobud je spodbuditi izkoriščanje potenciala mladih ter pozvati k usklajenemu ukrepanju organov, podjetij, socialnih partnerjev držav članic in EU za reševanje izziva, ki ga pomeni mladina. Posebna pozornost je namenjena zagotavljanju možnosti za vrnitev k izobraževanju in usposabljanju ter spodbujanju stika s trgom dela. Leta 2012 je bila v svežnju Evropske komisije o zaposlovanju „K okrevanju s številnimi novimi delovnimi mesti“ znova poudarjena potreba po zagotavljanju priložnosti mladim, pri čemer je bil poudarjen pomen zmanjševanja kritičnih ravni brezposelnosti mladih in statusa NEET s spodbujanjem prehoda v zaposlitev.

Evropska komisija je uvedla nove kazalnike, kot je stopnja skupin NEET, da bi spremljala trg dela in socialni položaj mladih ter pomagala pri primerjavi med državami članicami v okviru strategije Evropa 2020. To izboljšuje prepoznavnost vprašanj v zvezi z mladimi in krepi mesto mladih v politični agendi.

Ključne ugotovitve

V skladu s podatki urada Eurostat je bilo leta 2011 s trga dela in iz izobraževanja v Evropi izključenih 7,5 milijona mladih, starih od 15 do 24 let, in dodatnih 6,5 milijona mladih, starih od 25 do 29 let. To ustreza precejšnjemu povišanju stopnje skupin NEET: leta 2008 je ta delež pomenil 11 % mladih, starih od 15 do 24 let, in 17 % mladih, starih od 25 do 29 let; do leta 2011 je narasel na 13 oziroma 20 %. Med državami članicami so ogromne razlike, pri čemer zadevne stopnje znašajo od manj kot 7 % (Luksemburg in Nizozemska) do več kot 17 % (Bolgarija, Irska, Italija in Španija).

Sestava skupin NEET je zelo raznolika. Največjo podskupino običajno sestavljajo tisti, ki so brezposelni v klasičnem pomenu besede. Druge ranljive podskupine vključujejo bolne in invalide ter mlade, ki morajo skrbeti za druge. Neranljive podskupine zajemajo tiste, ki so si preprosto vzeli čas zase, in tiste, ki se konstruktivno ukvarjajo z drugimi dejavnostmi, kot so umetnost, glasba in samoizobraževanje. Vsem tem podskupinam je skupno dejstvo, da ne kopičijo človeškega kapitala prek uradnih poti.

Pri nekaterih mladih je večje tveganje, da bodo postali del skupine NEET. Pri tistih z nizko stopnjo izobrazbe je takšna verjetnost trikrat večja kot pri osebah s terciarno izobrazbo, medtem ko je pri mladih iz priseljenskih družin v primerjavi z drugimi državljani 70-odstotna večja verjetnost, da bodo postali del te skupine. Pri mladih, ki imajo eno od oblik invalidnosti ali težave z zdravjem, je v primerjavi z zdravimi osebami 40-odstotna večja verjetnost, da bodo postali del skupine NEET. Na to pa bistveno vpliva tudi družinsko ozadje.

Če je oseba del skupine NEET, ima to lahko resne škodljive posledice zanjo, družbo in gospodarstvo. Položaj nekoga, ki preživlja čas kot oseba iz skupine NEET, lahko privede do najrazličnejših socialnih prikrajšanosti, kot so nezadovoljstvo, negotova in slabo plačana zaposlitev v prihodnosti, mladinsko prestopništvo ter duševne in telesne zdravstvene težave.

Leta 2011 je gospodarska izguba zaradi umika mladih s trga dela znašala 153 milijard EUR. To je zrna ocena, ki ustreza 1,2 % evropskega BDP. Med državami članicami so velike razlike, vendar nekatere od njih plačujejo še posebno visoko ceno 2 % ali več svojega BDP: Bolgarija, Ciper, Grčija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija in Poljska. Pri pripadnikih skupin NEET je večja verjetnost, da postanejo politično in družbeno odtujeni.

Za pripadnike skupin NEET je v primerjavi s sovrstniki, ki niso del teh skupin, značilna bistveno nižja stopnja političnega interesa, političnega in socialnega udejstvovanja ter nižja stopnja zaupanja.

Smernice politike

Politike, ki jih izvajajo države članice, se izvajajo v različnih fazah na poti k zaposlitvi ter so izjemno raznolike glede namenov, ciljev in dejavnosti. Čeprav je težko presojati o njihovi učinkovitosti, je mogoče pri oblikovanju in izvajanju politik opredeliti več primerov dobre prakse:

- ukrepi politike morajo biti raznoliki, obravnavati različna vprašanja na poti k zaposlitvi in posebno pozornost nameniti različnim ranljivim skupinam, pri katerih je večja verjetnost, da bodo izpostavljene več oblikam prikrajšanosti;
- zlasti je pomembno upoštevati pripravljenost upravičencev za vstop na trg dela. Tisti, ki so bolj pripravljeni, bodo imeli koristi od pobud, ki močno temeljijo na potrebah trga dela, drugi pa morajo najprej odpraviti osebne ovire, preden lahko sodelujejo v programih zaposlovanja;
- mladi morajo biti pripravljeni na dolgoročno trajnostno pot. Iskanje kratkoročnih rešitev ni dovolj. Mladi potrebujejo kakovostno, stabilno in trajnostno zaposlitev. To pomeni, da jim je treba zagotoviti kvalifikacije, ki jih potrebujejo za uspešno vključevanje na trg dela;
- bistvenega pomena je sodelovanje najrazličnejših zainteresiranih strani pri oblikovanju in sprejemanju ukrepov za zaposlovanje mladih. Potrebna je zlasti velika stopnja sodelovanja z delodajalci in njihovimi predstavniki v zvezi z ukrepi, ki glavno pozornost namenjajo spodbujanju zaposljivosti njihovih upravičencev;
- ukrepi za zaposlovanje mladih morajo biti usmerjeni v iskalce zaposlitve in ne ponudnike. To pomeni zagotavljanje različne poti, na primer od običajnih učnih poti do posebej prilagojenih in podprtih učnih poti;
- uspešne politike so inovativne. Uvajajo nove načine doseganja ciljnih skupin, pri čemer so dejavnosti obveščanja in ozaveščanja pomemben del prizadevanj za vključevanje mladih brez pravic, medtem ko so lahko pobude, „trženje blagovnih znamk“ in oglaševalske kampanje koristne v okviru bolj univerzalnih storitev za zaposlovanje mladih.

Dodatne informacije

Poročilo *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe* (Skupine NEET – Mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo: značilnosti, stroški in politični odzivi v Evropi) je na voljo na spletnem naslovu www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm.

Za več informacij je na voljo Massimiliano Mascherini, uradnik za raziskave, ki mu lahko pišete na elektronski naslov mam@eurofound.europa.eu.